

Література

1. Космічна Україна: досягнення і перемоги [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://ukr.segodnya.ua/ukraine/kosmicheskaya-ukraina-dostizheniya-i-pobedy-1164738.html>.

2. Перший космонавт, який увімкнув гімн України у космосі [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://espreso.tv/article/2018/01/31/pershyy_kosmonavt.

УДК 340:347.82(043.2)

Дума В. В., к.ю.н., доцент,
юридичний факультет,
ПВНЗ «Міжнародний економіко-гуманітарний
університет імені академіка С. Дем'янчука», м. Рівне

ПОНЯТТЯ ЗАХИСТУ ПРАВ СПОЖИВАЧІВ В КОНТЕКСТІ АВІАЦІЙНИХ ПОСЛУГ

Розвиток сфери послуг авіаційного транспорту в Україні очевидно, серед іншого, актуалізуватиме проблематику захисту прав споживачів відповідних послуг. Іншими словами, зростатиме увага до поняття захисту прав споживачів й природи використовуваних для їх захисту цивільно-правових засобів. При цьому захист прав споживачів нині трактується як діяльність спрямована на забезпечення населення товарами та послугами з високоякісними споживчими властивостями. При цьому, таку діяльність правомірно розділити на нормотворчу у сфері споживчого права, що вочевидь є прерогативою законодавців, а також правозастосовну у сфері споживчого права. Остання може здійснюватися на індивідуальному організаційно неоформленому рівні (споживач) або на колективному організаційно оформленому рівні (уповноважені органи державної влади або об'єднання споживачів).

За умов ринкової економіки, інтереси споживачів частково забезпечуються завдяки ефективному функціонуванню ринку. Коли у споживачів є вибір, це змушує, зокрема, надавачів певних послуг пропонувати їх максимальної якості за конкурентною ціною. Відповідно, одна зі вагомих складових частин захисту споживачів – це закони та інститути, спрямовані на розвиток і врегулювання конкуренції і недопущення зловживань своїм положенням на ринку з боку виробників або надавачів послуг. Уряди більшості країн розглядають законодавство щодо конкуренції як позитивний фактор для підвищення загального якісного рівня сфери обслуговування [1].

Під механізмом правового регулювання споживчих відносин необхідно розуміти відповідну сукупність засобів правового впливу, зокрема, загальних і спеціальних норм цивільного законодавства, а також методів, способів та принципів цивільного права – на формування споживчого правовідношення, а також формування та реалізацію прав та обов'язків його суб'єктів, захист їх прав та інтересів. Механізм захисту прав споживачів визначається в спеціальній літературі як сукупність закріплених у законодавстві регуляторів впливу, які визначають: а) права споживачів на звернення за захистом своїх порушених споживчих прав до суду, до громадських організацій споживачів, до органів виконавчої влади у сфері захисту прав споживачів та органів місцевого самоврядування; б) процедуру та умови звернення за захистом до юрисдикційних органів та притягнення порушника до відповідальності; в) види способів захисту прав споживачів (загально-цивільні, інституційні та спеціальні) [2].

Складовими елементами механізму правового регулювання споживчих відносин є: 1) правові норми, що визначають специфіку правового впливу на цивільні відносини за участю споживачів; 2) виникнення споживчого зобов'язального правовідношення щодо цивільних споживчих благ непідприємницького призначення на підставі договорів публічно-правового характеру між суб'єктом підприємництва та отримувачем цих благ – фізичною особою-споживачем; 3) а) акти реалізації сторонами споживчого договору своїх прав та обов'язків у формі окремих правочинів чи інших дій; б) акти реалізації споживачем способів захисту у разі порушення його цивільних прав та охоронюваних інтересів; в) акти, вчинювані судами чи іншими юрисдикційними органами шляхом примусового застосування мір захисту.

Якщо говорити про правозастосовну діяльність у сфері споживчого права, то головно вона здійснюється уповноваженими органами державної влади. При цьому, відповідно до ст. 101 Повітряного Кодексу України [3], уповноважений орган з питань цивільної авіації здійснює контроль за дотриманням авіаперевізниками та іншими суб'єктами авіаційної діяльності правил повітряних перевезень пасажирів, багажу, вантажу і пошти та за їх відповідністю вимогам і правилам, установленим міжнародними договорами України та авіаційними правилами України. На сьогодні таким органом є Державна авіаційна служба України.

Зауважимо, що дієвим засобом захисту прав та інтересів споживачів є створення різного роду об'єднань споживачів є. Існує

два напрями розвитку таких організацій: 1) створення об'єднань споживачів на громадських засадах (клуби, товариства, спілки тощо), 2) об'єднання споживачів на національному й міжнародному рівнях. Очевидно, що створення об'єднань споживачів авіаційних послуг матиме позитивний вплив на якість відповідних послуг. Крім того, варто пам'ятати, що діяльність об'єднань споживачів має регіональні, національні й державні відмінності. Документи спілок споживачів (ухвалені на XII конгресі Міжнародної організації спілки споживачів 1987 р. у Мадриді) містять принципові положення піклування про якість товарів і послуг, особливо щодо контролю за якістю інформації, рекламою, контролю за правильністю цін, кампанії в галузі охорони довкілля, проти забруднення атмосфери, ознайомлення споживачів з їх правами й обов'язками, ефективне і всебічне навчання споживачів.

Окрему увагу маємо звернути на природу використовуваних для їх захисту цивільно-правових засобів. Їх специфіка полягає в тому, що способи захисту є водночас і санкціями, і мірами захисту, але лише окремі з них (відшкодування збитків, стягнення неустойки тощо) є мірами цивільно-правової відповідальності. При цьому, оскільки споживчі правовідносини за своєю правовою природою є цивільними, то й відповідальність за порушення умов споживчих договорів має базуватися на загально-цивілістичній концепції відповідальності.

Література

1. Права споживача – захист і споживча практика в ЄС [Електронний ресурс] / Портал Споживача – Режим доступу: http://www.consumerinfo.org.ua/must_know/articles_rights/3954/ (12/2017).

2. Осетинська Г.А. Проблеми визначення елементів механізму захисту прав та законних інтересів споживачів у сфері надання послуг / Г.А. Осетинська // Вісник господарського судочинства. – 2005. – № 1. – С. 265-269.

3. Повітряний кодекс України від 19 травня 2011 р. № 3393-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/3393-17>.